

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	5
İÇİNDEKİLER.....	7
KISALTMALAR	15
GİRİŞ	17

BİRİNCİ BÖLÜM

FEMİNİZM PERSPEKTİFİNİN BELİRLENMESİ

I. FEMİNİZM KAVRAMININ TANIMI.....	21
A. Genel Açıklama.....	21
B. Feminizmin Etimolojik Anlamı.....	21
C. Doktrinde Feminizme Dair Mevcut Çeşitli Tanımlar.....	22
II. FEMİNİZME DAİR BAŞLICA ANAHTAR KAVRAMLAR	27
A. Genel Açıklama.....	27
B. Kadın	27
C. Patriarka (Ataerkillik).....	31
D. Kamusal Alan – Özel Alan	33
E. Cinsiyetin Toplumsallaş(tırıl)ması: Toplumsal Cinsiyet (Gender)	37
III. FEMİNİZMİN TARİHİ GELİŞİMİ VE BAŞLICA ÇEŞİTLERİ.....	43
A. Genel Açıklama.....	43
B. Feminizmin Tarihi Gelişimi	46
1. Birinci Dalga Feminizm	46
a. Genel Olarak	46
b. Seçili Ülkelerde Gelişimi.....	50
(1) Amerika Birleşik Devletleri (ABD).....	50
(2) İngiltere.....	53
(3) Fransa.....	54
(4) Almanya	57
(5) Rusya.....	58
2. İkinci Dalga Feminizm	59
3. Üçüncü Dalga Feminizm	66
4. Ara Değerlendirme	70
C. Osmanlı ve Türkiye’deki Gelişim Sürecine Genel Bir Bakış.....	71

D. Feminizmin Başlıca Çeşitleri.....	87
1. Genel Açıklama	87
2. Liberal Feminizm	88
3. Kültürel Feminizm	95
4. Marksist Feminizm	98
5. Radikal Feminizm	103
6. Sosyalist Feminizm	108
7. Postmodern Feminizm	113
8. Ekofeminizm	116
9. Varoluşçu Feminizm	119
10. Fransız Feminizmi.....	120
11. Diğerleri.....	122
IV. FEMİNİZM AKIMLARININ KADIN ERKEK EŞİTLİĞİNE İLİŞKİN YAKLAŞIMLARI	128
A. Genel Açıklama	128
B. Eşitlik İlkesi: Şekli Eşitlik ve Maddi Eşitlik Anlayışı.....	129
C. Kadın Erkek Eşitliği	133
D. Eşitlik (Aynılık)/ Farklılık Dikotomisi.....	143
E. Kadın Erkek Eşitliğini Sağlamaya Dair Dönüştürücü Eşitlik Anlayışı	152
F. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (Gender Equality) ve Toplumsal Cinsiyetin Anaakımlaştırılması (Gender Mainstreaming)	154
G. Ayrımcılık Yasağı: Cinsiyete ve Toplumsal Cinsiyete Dair	164
H. Eşitliğe Dair Kısa Bir Değerlendirme	170
V. DEĞERLENDİRME.....	172

İKİNCİ BÖLÜM

ÜREME BAĞLAMINDA FEMİNİZM PERSPEKTİFİNİN DÜŞÜNSEL TEMELLERİ

I. GENEL AÇIKLAMA	175
II. KISACA BİLİNEREN TARİH ÖNCESİ DÖNEM VE İLK UYGARLIKLAR.....	175
III. ANTİK YUNAN DÜŞÜN DÜNYASINDAKİ TEMELLER.....	176
A. Antik Yunan'daki Genel Durum.....	176
B. Platon (Eflatun, M.Ö. 427- M.Ö. 347)	179
C. Aristoteles (M.Ö. 384- M.Ö. 322)	184
IV. ANTİK ROMA'DAKİ TEMELLER.....	188
V. ORTAÇAĞ DÜŞÜN DÜNYASINDAKİ TEMELLER	189
A. Ortaçağdaki Genel Durum	189
B. Augustinus (354-430).....	191

C. Thomas Aquinas (1225-1274)	192
D. Christine de Pizan (1363-1430)	193
VI. YENİÇAĞ DÜŞÜN DÜNYASINDAKİ TEMELLER.....	194
A. Genel Olarak.....	194
B. Marie Le Jars de Gournay (1565-1645)	195
C. Thomas Hobbes (1588-1679)	196
D. John Locke (1632-1704)	199
E. Mary Astell (1666-1731).....	201
F. Jean-Jacques Rousseau (1712-1778).....	202
VII. YAKINÇAĞ DÜŞÜN DÜNYASINDAKİ TEMELLER	205
A. Genel Olarak.....	205
B. Olympe de Gouges (1748-1793)	205
C. I. Dalga Dâhilinde	207
1. Mary Wollstonecraft (1759-1797).....	207
2. John Stuart Mill (1806-1873).....	210
3. Emma Goldman (1869-1940)	213
4. Madeleine Pelletier (1874-1939).....	215
5. Margaret Sanger (1879-1966)	215
6. Marie Charlotte Carmichael Stopes (1880-1958).....	218
D. II. Dalga Dâhilinde	219
1. Simone de Beauvoir (1908-1986)	219
2. Betty Friedan (1921-2006).....	224
3. Gisele Halimi (1927-2020)	228
4. Adrienne Rich (1929-2012).....	230
5. Kate Millett (1934-2017)	231
6. Germaine Greer (1939 -)	236
7. Juliet Mitchell (1940-).....	238
8. Rosalind Pollack Petchesky (1942-)	241
9. Alison Mary Jaggar (1942-).....	245
10. Nancy Chodorow (1944-).....	246
11. Elisabeth Badinter (1944-).....	248
12. Ann Oakley (1944-).....	251
13. Shulamith Firestone (1945-2012).....	254
E. III. Dalga Dâhilinde	260
1. Catharine A. MacKinnon (1946-)	260
2. Judith Butler (1956-).....	265
VIII. DEĞERLENDİRME.....	267

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜREME HAKLARININ TEORİK ÇERÇEVESİ

I. GENEL AÇIKLAMA	269
II. KAVRAM	270
A. Genel Açıklama	270
B. Üreme	270
C. Üreme Hakları	274
D. Üreme Haklarına Dair Başlıca Temel Kavramlar	277
E. Korunması Gereken Hukuki Bir Değer Olarak Üreme	288
III. ÜREME HAKLARININ GELİŞİMİ	291
IV. ÜREME HAKLARININ HUKUKİ NİTELİĞİ	308
V. ÜREME HAKLARININ SÜJESİ	317
VI. ÜREME HAKLARININ KAPSAMI.....	320
A. Kapsama Dair İki Farklı Görüş: Dar Anlamda Üreme Hakları ile Geniş Anlamda Üreme Hakları Yaklaşımları	320
1. Dar Anlamda Üreme Hakları Yaklaşımı	321
2. Geniş Anlamda Üreme Hakları Yaklaşımı	321
B. Üreme Hakları Kataloğu.....	323
C. Ön Değerlendirme: Üreme Haklarının Kapsamına Dair	331
VII. ÜREME HAKLARININ SINIRLANDIRILMASI	332
VIII. ÜREME HAKLARININ İHLALİ	335
IX. ÜREME HAKLARI VE İLİŞKİLİ HAK VE ÖZGÜRLÜKLER	337
A. Genel Açıklama	337
B. Çocuk Sahibi Ol(ma)ma Hakkı	340
C. Yaşam(a) Hakkı	344
D. Eşitlik (Hakkı) ve Ayrımcılık Yasağı	347
E. Özel Hayata Saygı Gösterilmesi Hakkı.....	350
F. İfade Özgürlüğü	353
G. Eğitim Hakkı	354
H. Evlenme Hakkı	356
İ. Dernek Kurma ve Toplantı Özgürlüğü.....	357
J. İşkence, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ya da Ceza Yasağı	359
K. Sağlık Hakkı	364
L. Bilimsel Gelişmelerden Yararlanma Hakkı	370
M. Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkı	372
N. Çalışma hakkı	375
O. Ara Değerlendirme	377

X. ÜREME HAKLARI KONUSUNDA DEVLETİN BAŞLICA YÜKÜMLÜLÜKLERİ	378
A. Genel Açıklama.....	378
B. Devletin Negatif Yükümlülüğü.....	384
C. Devletin Pozitif Yükümlülüğü	384
XI. DEĞERLENDİRME.....	387

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMELERİNDE ÜREME HAKLARI

I. GENEL AÇIKLAMA	389
II. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KAPSAMINDA	390
A. Genel Açıklama.....	390
B. Kölelik, Köle Ticareti, Köleliğe Benzer Uygulama ve Geleneklerin Ortadan Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme.....	392
C. Evliliğe Rıza, Asgari Evlilik Yaşı ve Evliliklerin Kaydı Hakkında Sözleşme	392
D. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme.....	393
1. Genel Olarak.....	393
2. İnsan Hakları Komitesi Genel Yorumlarında	396
3. İnsan Hakları Komitesi'nin Üreme Haklarına Dair Kararları.....	404
E. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme	414
1. Genel Olarak.....	414
2. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi Genel Yorumlarında	416
F. Çocuk Hakları Sözleşmesi	435
1. Genel Olarak.....	435
2. Çocuk Hakları Komitesi'nin Genel Yorumlarında.....	439
G. Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme.....	448
1. Genel Olarak.....	448
2. Engelli Hakları Komitesi Genel Yorumlarında	451
H. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme (CEDAW).....	455
1. Genel Olarak.....	455
2. CEDAW Komitesi'nin Üreme Hakları Bakımından Önem Arz Eden Genel Tavsiyeleri	462
3. CEDAW Komitesi'nin Üreme Haklarına İlişkin Öne Çıkan Kararları	482
İ. Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme	495
J. İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme	496

III. BÖLGESEL DÜZEYDE.....	501
A. Avrupa Konseyi Kapsamında.....	501
1. Genel Açıklama	501
2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.....	502
a. Genel Olarak.....	502
b. AİHM'in Üreme Haklarına Dair Öne Çıkan Kararları.....	504
(1) Doğum Öncesi Tıbbi Testlere Dair	504
(2) Yasal Kürtaja Erişime Dair	505
(3) Üremede Bilimsel Araştırmaya Dair	516
(4) Doğum Yöntemine Dair	517
(5) Yardımcı Tedavi Yöntemlerine Dair	521
(6) Kısırlaştırmaya Dair.....	536
(7) Üreme Eğitime Dair	543
(8) Ebeveynlik İzni ve Ödeneğine Dair	544
(9) Anne Sağlığı ve Bakımına Dair	548
3. Avrupa Sosyal Şartı.....	549
a. Genel Olarak.....	549
b. Avrupa Sosyal Haklar Komitesi'nin Üreme Haklarına İlişkin Kararı	552
4. İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi	553
5. Kadınlara Dair Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi	555
6. Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararları Işığında.....	557
B. Amerikan Devletleri Örgütü Kapsamında	560
1. Genel Olarak	560
2. Belgeler	562
a. Amerikan İnsan Hakları ve Ödevleri Bildirgesi.....	562
b. Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi (San Jose Paktı)	564
c. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Alanında Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek Protokol (San Salvador Protokolü).....	567
d. Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Amerikalılar Arası Sözleşme (Belém do Pará Sözleşmesi)	569
e. Kadınlara, Kızlara ve Ergenlere ve Bunların Cinsel ve Üreme Haklarına Yönelik Şiddete İlişkin Bildirge	574
f. Amerikan Sosyal Şartı ve Amerikan Sosyal Şartı'nın Eylem Planı	578
3. Başvurular	580

C. Afrika Birliği Kapsamında.....	591
1. Genel Olarak.....	591
2. Belgeler.....	592
a. Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı (Banjul Şartı)	592
b. Afrika İnsan ve Halkların Hakları Şartı'nın Afrika'da Kadınların Haklarına Dair Protokolü (Maputo Protokolü).....	594
c. Üreme Haklarına Dair Önemli Bir Karar	599
IV. DEĞERLENDİRME.....	600

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA ÜREME HAKLARI.....	605
I. GENEL AÇIKLAMA	605
II. TÜRKİYE'DE GEBELİĞİN SONLANDIRILMASININ TARİHİ SÜRECİ.....	608
A. Genel Olarak.....	608
B. Yasak Dönem.....	609
C. Geçiş Dönemi	610
D. Serbest Dönem (1983'ten İtibaren)	613
III. POZİTİF HUKUK KAPSAMINDAKİ DÜZENLEMELER.....	614
A. Genel Olarak.....	614
B. 1982 Anayasası Kapsamında Üreme Haklarına Dair Düzenlemeler ve Sınırlandırma Rejimi	614
1. 1982 Anayasası'nda Üreme Haklarına Dair Düzenlemeler	614
2. 1982 Anayasası'nda Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılması Rejimi.....	617
C. Milletlerarası Sözleşmeler (90. Madde)	621
D. 2827 Sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun, İlgili Tüzük ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu.....	622
E. 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu.....	628
F. Üremeye Yardımcı Tedavi Uygulamaları ve Üremeye Yardımcı Tedavi Merkezleri Hakkında Yönetmelik (2014)	630
G. Diğer Mevzuat	633
H. Ara Değerlendirme	639
IV. TÜRK ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI İŞİĞİNDE	641
A. Genel Olarak.....	641
B. Norm Denetimi Kapsamında	644
1. Doğum Yöntemine Dair (İptal Davası): 3.10.2013 Tarih ve 2012/103E. ve 2013/105 K. Sayılı Karar (Umumi Hıfzısıhha Kanunu m. 153/2)	644

2. Üreme Yeteneğine Dair (İtiraz Yolu)	649
a. 29.11.2017 Tarih ve 2015/79 E. ve 2017/164 K. Sayılı Karar (Türk Medeni Kanunu m. 40/2)	649
b. 29.11.2017 Tarih ve 2017/30 E. 2017/165 K. Sayılı Karar (Türk Medeni Kanunu m. 40/1)	651
C. Bireysel Başvuru Kapsamında	653
1. Doğum Yöntemine Dair Bireysel Başvuru Kararları.....	653
2. Yardımcı Tedavi Yöntemine (Tüp Bebek) Dair Bireysel Başvuru Kararları.....	659
3. Yasal Kürtaja Dair Bireysel Başvuru Kararları	661
4. Kısırlaştırmaya Dair Bireysel Başvuru Kararları	666
5. Doğum Kontrol Yöntemlerine Dair Bireysel Başvuru Kararı.....	668
V. ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARINDA ÜREME HAKLARINA DAİR KONULARIN ANAYASA M. 17 VE M. 20 KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ SORUNU	671
VI. DEĞERLENDİRME.....	675
SONUÇ.....	679
KAYNAKÇA.....	695